

נאדר של נייר

..הילד אפרים שגר בירושלים... * ..בארץ הקישקוש

- אבא מקשקש, אמא מקשקשת... * ..שרגא ופיני, מורחים את הגב

במרגרינה * ..ספרי טלוויזיה לילדים * ..האהבה של לאה גולדברג

ספרי ילדים מוצלצים 1979

פתיח

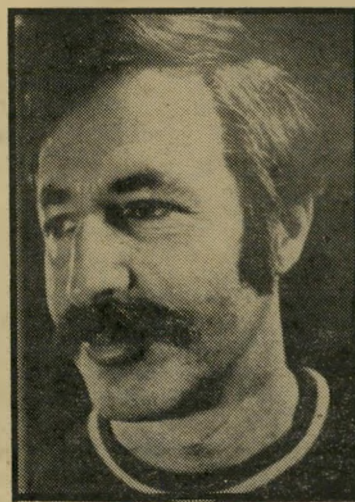
מאזן

לפני קרוב לשנה, התפרסם במדור זה סיקור מקיף על המתרחש בתעשיית ספרי הילדים והנוער בעברית (מקור ותיק). בתקופה שחלפה מאז, ראו אור בארץ אלפי ספרי ילדים, מרביתם גרועים שבגר רועים, רצופים בשיבושים לשוניים ועיוותי תוכן, ומישטש מעולים, מרתקים ומלהיבים בדימיון ובלשון שבהם ניכתבו. בשבועות הקרובים, מערב תג הפסח ועד לשבועה הספר העיברי, יושקעו מיליוני לירות ישראליות בתעשיית ספרי הילדים והנוער. לכן מוצא מדור זה חשיבות רבה בסיקורם של כמה מן הספרים המעולים והבולטים במבול הספרים המציף את מדפי חנויות הספרים.

סיפורי ילדים

עד 5

אורי אורלב: מחשבות צהריים (איורים: מילכה צידיק; הוצאת ספריית פועלים). בשנים האחרונות הופך המספר אורי אורלב אחד הבולטים והאמינים שבין מחברי סיפורי הילדים. דומה שבניגוד לרבים, המתמצים עד למאד כדי לזייף את הווייתם של הילדים, ניחן אורלב בכישרון

אורי אורלב
"קיר שמאחוריו אין כלום"

הטבעי לחזור לעולמם, במילים כמו: "כל צהריים, שבת ויום חול, הוא חיוב לישון, כי עליך לגדול..." והמדובר הוא בילד אפריים שגר בירושלים, עיר שאינה מונעת ממנו את היכולת לחלום חלומות ילדותיים מרתקים, שבכוחם להשיב לא מעט הורים לעולם החלומות של ילדותם. והילד אפריים חושב את מיטב מחשבו תיו בצהריים. למחשבות צהריים יש תכונה מורה: הן "פשוטות צורה ולבשות

צורה... בצהריים הוא חושב לפעמים שהוא טס בחלל ימים על ימים, ובסוף מגיע לאיזה מין קיר, מאחורי אין כלום, אפילו איור..."

אורי אורלב: קמנה גדולה (ציורים: מילכה צידיק; הוצאת כתר; עורכת: אסתר טופר). גם בסיפור זה מצליח אורלב לחזור לעולם המושגים של הילד, בלא עיוותים, והוא מנסה דברים בפשטות: "אבא ואמא היו מוליכים את החשמל ופוחחים בעצמם את הדלת במפתח..." המדובר בהוריה של הילדה דניאלה, אשר "לא תמיד היו שומעים שם מה שדניאלה היתה אומרת להם... לפעמים היתה דניאלה פוגשת את הדודה ארית, זו שממיר אומרת: הו, כמה שהייתה גדלה! אבל דניאלה ידעה שהיא קמנה והדבר הרגז אותה..." ואז בא לו החלום הלילי של דניאלה, "שליה אחר התעוררה, ופתאום היתה גדולה מאד. היא היתה נכחה ורחבה. היא ירדה ממיטתה וצעדה בצעדים גדולים וארוכים לחדר הורים, אל המיטה שלהם. אבא ואמא ישנו והם היו כל כך קטנים עד שדניאלה פרצה בצחוק גדול..." וחבל להמשיך בציטוט הסיפור ולקלקל את הנאת הקריאה של קטנים ושל מבוגרים, עד לגיל 80 לפחות.

רוג'ר הרגרייבס: סידרת ירון העכברון (עברית: אורי סלע; הוצאת זמורה ביתן: מודן). תולעת מספרים (עברית: לאה נאור). סידרת הסיפוריות (עברית: רימונה דינור): הוצאת מסדה פורס. רוג'ר הרגרייבס, שתרם לתרבות הילדים הישראלית את הגיבורים המתורגמים מר איפא, מר בולדס, מר בורבור, מר יואף, מר שכחא, מר אפא, מר בום ועוד תריסר מרים, ממשיך למלא את ראשי הילדים. שלוש סדרות שתורגמו באחרונה לעברית, שלוש הצינוניות, פשוטות ומרתקות, גדושות בייחוד שבו ניתן מחברן.

סידרת ירון העכברון מביאה עלילות פשוטות בחורזים פשוטים, המרתקים את דימונם של הילדים, כמו: "וכיוון שהכבד שים התפורר לכל רוח, / גם התרגולות לא שכבו לנח, / יצא גם הפר (שמו גיבור) לטייל ולשוח. / קפץ ענף אחד שמו מעל חבל מתוח, / וראשו נתקע ישר בתוך הדלי הפתוח..." מרתק לראות ילדים קופצים מעלילותיו של ירון עכברון לעלילות תולעת מספרים. ספר פשוט ביותר של הרגרייבס, שכותב שורות אלה מטיל ספק אם קיים עליי אדמות ספריילדים אחר, שכה מעודד ילדים למלוד את סדר המיספרים. והם גילמדים מפיה של תולעת, שבעזרת פיתולי גופה יוצרת את צורות המיספרים, וכאשר מגיעה התולעת ללימוד המיספר עשר, היא ניתקלת בבעיה: "מגשטרת, אמרה תולעת מיספרים. אני לא יכולה לכת, אני צריכה חברה שתעזור לי. היא שרקה שריקה ארוכה וחזקה כמו תולעת. עיד תולעת יצאה מתוך האדמה, שלום תולעת ספרים, אמרה תולעת מיספרים. כי זה היה שמה של התולעת השנייה, כזאת ותעזור לי להראות לילד הזה איך נראה מיספר עשר..." ולא כאן המקום לתאר את הרפתקאותיהם של שלושה הירידים, היפו, פו ותם. היפו הוא הרציני מכולם, פו הוא גנדרן ובזבזן ותם הוא סתם שובב. ועולמם של אלה מתואר בעלילות, לעיתים פראיות.

מיכל סנונית: טל ומיה וכל החבריה (ציור: רות צרפתי; הוצאת כתר). מיכל

סנונית חיברה כבר בעבר סיפורי ילדים מרתקים. בטל ומיה וכל החבריה מביאה סנונית מעולמם של ילדי הקיבוץ, בפשטות, בלא מחלצות של חלוציות, בנוסח: "שמי טל. אני גר בקיבוץ. בקיבוץ גרים הילדים בבית-ילדים. ישנים יחד, אוכלים

אני הבושים
"חמור שכולו תכלת"

יחד, עובדים ומשחקים. אני הילד המבולבל שבשיר. אם תהפכו את הדף, תכירו את החבר שלי אלעד ואת המשפלת שלי מיכל, שהיא בעצם כתבה עלינו את הספר הזה..." והספר הוא שירים. החל "בארץ קישקיש — אבא מקשקש, אמא מקשקשת..." ועד לרגע אשר בו, "הפיוול גיבור, / הכיתה נחזרה, למיטת נמרה, / כי הבוקר יבוא ואיתו המשפלת / בכרכת יום חדש תפתח את הדלת..."

נחום גוטמן: אנית הכושים (הוצאת כתר). גוטמן, סופר ומתכנן דורות של ילדים, ואשר זכה בפרס ישראל — תשל"ח, זיכה השנה את קוראיו בספר נוסף שבו הוא "נושה ציורים" כלשונו. הסיפור נפתח במילים: "פעם אחת נפתח באניה שכל נוסעיה, חוץ ממשרתיה הלבנים, היו כושים..." בסיפור זה, שהיה חבוי במשך שנים רבות בין כרכים מאיר בקים של דבר לילדים, מצויים כל מרכיבי הקסם של סיפורי גוטמן, חמור שכולו תכלת: בארץ ובנגולו מלך זולו; שביל קליפות חתופים ושאר סיפורים.

יורם מהרלב: שרגא ופיני (ציור: דני קרמן; הוצאת כתר). הוויגו טהרלב וקרמן הגיע לתוצאות מעולות בסידרת סיפורונים שראתה אור כבר לפני כשנה בהוצאת עם עובד, ובה ארכימדס הקטן; אלכסנדר הגדול קטן ומונה ליוז. בספר שרגא ופיני, שניהם חבירו להעלאת הרפתקאותיהם של שני בעלי קוגדס: "מאד רגילים ומאד נחמדים. / לכל תעלול הם תמיד מוכים, / בגלל זה השכנים שלהם עצבנים..." והרפתקאותיהם של השניים מתחילות בחוף ימה של תל-אביב, שם, "לאדון הראשון, שקוראים לו שאול, / הם מורחים את הגב בשמן כישול. / ולגברת השנייה שקוראים לה רינה, מורחים את הגב בשמן מר-

גרינה. / ולגברת אחרת, ששמה הוא נועה, / הם מורחים את הרגליים בשמן מנוע. / ולבסוף, לאחר ששמו הוא יואש / הם מורחים את הגב בקרם ובדבש..." עד שהם מגיעים למקום שבו, "הולכת הגננת גאולה בשדרה, / אחריה ילדיה פוסעים בשדרה. / שרגא ופיני, בהתגנבות יחידיים, / מרששים אחריהם את שורת הילדים. / והגננת ממשיכה ללכת בינתיים / שרה לעצמה ומחזקת כפיים..." עלילות שרגא ופיני אינן נופלות באיכותן מיצירי רותיו המתורגמות של רוג'ר הרגרייבס (מר... וכו'). לעיתים דומה שההומור הצברי והמחוספס של שרגא ופיני אפילו עדיף. חסידה פעיל: כזא נספר על יום-הולדת (איורים: אבנר כץ; הוצאת ספריית פועלים). סיפור ילדים מעניין למדי. הוא, "חינוכי": בכל עמוד, מצד ימין, מסופר ומצויר סיפור, ואילו בצד השמאלי מצויות שאלות, בנוסח: "מה לחשה סבתא באוזנה של תמר? / האם יפה הדבר ללחוש סודות? / לחשו סודות באוזן הגדולה המצוירת. / אף אחד לא ישמע... האוזן שומרת את כל הסודות..." (כותב שורות אלה זכה לראות ילדים לוחשים סודות ב, אחון המצור יירת בספר" ואכן, "האוזן שמרה על כל הסודות..." רק דבר אחד מפריע בספר מרתק זה, אלה הבגדים החוצלארצים שהמאייר הדביק לגיבורי הספר, וחבל. דבורה עומר * הנשיקה שהלכה לאיבוד (מבוא וייעוץ ד"ר עמירם רביב, פסיכולוג חינוכי; ציורים נורית יובל; הוצאת יוסף שרברק). סיפורים אלה הינם ניסיון מחדש להעשרה אינטלקטואלית. הם חוברים באופן כזה, שיש בכוחם לפתח בילדים מושגי חשיבה ואוצר מילים. הסיפורים מעוגנים בעולמם של הילדים, והתמונות מגבירות את ההנעה (מוטיבציה) של הילד במתרחש. בסיפורים ובציורים נעשה שימוש בהומור ובמצבי-אבסורד — הממלצים להעשרה ולפיתוח החשיבה.

טלוויזיה

מקשקשתא ועד קרוסלה

עולמם של הילדים אינו שונה מזה של המבוגרים, ולתוכניות טלוויזיה יש כוח מכירה עצום של ספרים. בין הספרים שראו אור על פי תוכניות טלוויזיה בולטים הספרים המתורגמים, כמו הדבורה מאיה (הוצאת כתר). בילבי (כל מיני הוצאות ספרים) ואחרים. באחרונה ראו אור שני ספרים, המבוססים על תוכניות טלוויזיה מקוריות: **קשקשירים של קשקשתא** (כתבה תמר אדר וציירה עדה צור). קשקשתא הינו דמות מיתולוגית שניבנתה באולפני ה-טלוויזיה הלימודית, המבוססת על שירי שטות בנוסח: "איף התחתן עם צוף — אז נולד להם בן ושמו — קשקשץ..." שמזכיר עד מאד את, שטיי הוא פיש ושטיי הוא פוט — ושנינו יחד זה פיטופוט" של

* אין קשר כלשהו בין הגב' עומר לבין בעל המדור, נמטשל נייר.